

Republica Moldova
CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

HOTĂRÂRE

PRIVIND EXCEPȚIA DE NECONSTITUȚIONALITATE

**a articolului 125 lit. b) din Codul penal, a articolelor 7 alin. (7), 39
pct. 5), 313 alin. (6) din Codul de procedură penală și a unor prevederi
din articolele 2 lit. d) și 16 lit. c) din Legea cu privire la
Curtea Supremă de Justiție**
(faptele care constituie practicarea ilegală a activității de întreprinzător)

(sesizarea nr. 37g/2016)

CHIȘINĂU

22 iulie 2016

HOTĂRÂRE PENTRU CONTROLUL CONSTITUȚIONALITĂȚII
ARTICOLELOR 125 LIT. b) DIN CODUL PENAL, 7 ALIN.(7), 39 PCT.5), 313 ALIN.(6) DIN
CODUL DE PROCEDURA PENALA ȘI UNOR PREVEDERI DIN ARTICOLELE 2 LIT. d) ȘI 16
LIT. c) DIN LEGEA CU PRIVIRE LA CURTEA SUPREMĂ DE JUSTIȚIE
(*faptele care constituie practicarea ilegală a activității de întreprinzător*)

În numele Republicii Moldova,
Curtea Constituțională, statuând în componența:
DI Alexandru TĂNASE, *președinte*,
DI Aurel BĂIEȘU,
DI Igor DOLEA,
DI Victor POPA,
DI Veaceslav ZAPOROJAN, *judecători*,
cu participarea dnei Ludmila Chihai, *grefier*,

Având în vedere sesizarea depusă la 11 aprilie 2016
și înregistrată la aceeași dată,
Examinând sesizarea menționată în ședință plenară publică,
Având în vedere actele și lucrările dosarului,
Deliberând în camera de consiliu,

Pronunță următoarea hotărâre:

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află excepția de neconstituționalitate a articolelor 125 lit. b) din Codul penal, 7 alin. (7), 39 pct. 5), 313 alin. (6) din Codul de procedură penală, a articolului 2 lit. d) și a sintagmei „*și adoptă hotărâri cu caracter explicativ*” de la articolul 16 lit. c) din Legea nr.789-XIII din 26 martie 1996 cu privire la Curtea Supremă de Justiție, ridicată de avocatul Igor Chiriac în dosarul penal nr.21r-170/16, pendinte la Curtea de Apel Chișinău.

2. Excepția de neconstituționalitate a fost depusă la Curtea Constituțională la 11 aprilie 2016 de către completul de judecată din cadrul Curții de Apel Chișinău (Iurie Iordan, Ghenadie Lîsîi, Silvia Vrabii), în temeiul articolului 135 alin. (1) lit. a) și g) din Constituție, astfel cum a fost interpretat prin Hotărârea Curții Constituționale nr. 2 din 9 februarie 2016, precum și al Regulamentului privind procedura de examinare a sesizărilor depuse la Curtea Constituțională.

3. Autorul excepției a pretins că prevederile contestate contravin articolelor 1 alin. (3), 4, 6, 8 alin.(1), 20, 21, 22, 23 alin.(2), 26, 54, 66 lit. c), 116 alin.(1) și 119 din Constituție.

4. Prin decizia Curții Constituționale din 29 aprilie 2016 excepția de neconstituționalitate a fost declarată admisibilă, fără a prejudeca fondul cauzei.

HOTĂRÂRE PENTRU CONTROLUL CONSTITUȚIONALITĂȚII
ARTICOLELOR 125 LIT. b) DIN CODUL PENAL, 7 ALIN.(7), 39 PCT.5), 313 ALIN.(6) DIN
CODUL DE PROCEDURA PENALA ȘI UNOR PREVEDERI DIN ARTICOLELE 2 LIT. d) ȘI 16
LIT. c) DIN LEGEA CU PRIVIRE LA CURTEA SUPREMĂ DE JUSTIȚIE
(faptele care constituie practicarea ilegală a activității de întreprinzător)

5. În procesul examinării excepției de neconstituționalitate Curtea Constituțională a solicitat opinia Parlamentului, Președintelui Republicii Moldova, Guvernului, Curții Supreme de Justiție și Procuraturii Generale.

6. În ședința plenară publică a Curții, excepția de neconstituționalitate a fost susținută de avocatul Igor Chiriac. Parlamentul a fost reprezentat de dl Valeriu Kuciuk, consultant principal în cadrul Direcției generale juridice a Secretariatului Parlamentului. Guvernul a fost reprezentat de către dl Eduard Serbenco, viceministru al justiției.

CIRCUMSTANȚELE LITIGIULUI PRINCIPAL

7. La 25 august 2015 Procuratura Generală a dispus începerea urmăririi penale în privința lui V. G. și O. L. pe semnele de infracțiune prevăzute de art. 241 alin. (1) din Codul penal. În ordonanța de pornire a urmăririi penale s-a stabilit că V. G. și O. L. la administrarea SRL „Levitrans”, contrar prevederilor art. 10 din Legea nr. 845 din 3 ianuarie 1992 cu privire la antreprenoriat și întreprinderi și art. 12 din Legea nr. 119 din 22 aprilie 2004 cu privire la produsele de tip fitosanitar și la fertilizanți, au practicat ilegal activitate de antreprenoriat, adică fără a deține licență la importul și comercializarea fertilizanților, obținând profit în proporții mari.

8. La 2 octombrie 2015 avocatul Igor Chiriac, acționând în interesul lui V. G. și O. L., a depus la Procuratura Generală cererea prin care a solicitat anularea ordonanței privind începerea urmăririi penale, pe motiv că fapta cercetată nu este prevăzută de legea penală ca infracțiune.

9. La 9 octombrie 2015 Procuratura Generală a respins cererea ca neîntemeiată. În motivarea ordonanței a fost indicat că, în conformitate cu pct. 5.3 al Hotărârii explicative a Plenului Curții Supreme de Justiție nr. 7 din 4 iulie 2005, „de regulă, nu sunt pasibile de atacare ordonanțele privind pornirea urmăririi penale. Aceste acte procedurale prin sine nu afectează drepturi și libertăți constituționale”.

10. La 2 noiembrie 2015 Igor Chiriac a depus la Judecătoria Râșcani, mun. Chișinău, cererea prin care a solicitat anularea ordonanței prin care s-a dispus începerea urmăririi penale.

11. Prin încheierea Judecătoriei Râșcani, mun. Chișinău, din 28 decembrie 2015 s-a dispus respingerea ca neîntemeiată a cererii avocatului prin care s-a solicitat anularea ordonanței de pornire a urmăririi penale din 25 august 2015. Instanța de judecată a motivat această hotărâre inclusiv prin prisma prevederilor pct. 5.2. al Hotărârii Plenului Curții Supreme de Justiție nr. 7 din 4 iulie 2005 cu privire la practica asigurării controlului judecătoresc de către judecătorul de instrucție în procesul urmăririi penale.

12. La 1 februarie 2016 avocatul Igor Chiriac a declarat recurs împotriva încheierii judecătorului de instrucție, solicitând casarea încheierii Judecătoriei Râșcani, mun. Chișinău, din 28 decembrie 2015.

HOTĂRÂRE PENTRU CONTROLUL CONSTITUȚIONALITĂȚII
ARTICOLELOR 125 LIT. b) DIN CODUL PENAL, 7 ALIN.(7), 39 PCT.5), 313 ALIN.(6) DIN
CODUL DE PROCEDURA PENALĂ ȘI UNOR PREVEDERI DIN ARTICOLELE 2 LIT. d) ȘI 16
LIT. c) DIN LEGEA CU PRIVIRE LA CURTEA SUPREMĂ DE JUSTIȚIE
(faptele care constituie practicarea ilegală a activității de întreprinzător)

13. La 2 martie 2016 avocatul a solicitat ridicarea excepției de neconstituționalitate a articolului 125 lit. b) din Codul penal, a articolelor 7 alin.(7), 39 pct.5), 313 alin.(6) din Codul de procedură penală și a unor prevederi din articolele 2 lit. d) și 16 lit. c) din Legea nr.789-XIII din 26 martie 1996 cu privire la Curtea Supremă de Justiție.

14. Prin încheierea Curții de Apel Chișinău din 6 aprilie 2016 s-a dispus suspendarea examinării recursului și remiterea sesizării Curții Constituționale pentru examinare.

LEGISLAȚIA PERTINENTĂ

15. Prevederile relevante ale Constituției (republicată în M.O., 2016, nr. 78, art. 140) sunt următoarele:

Articolul 20

Accesul liber la justiție

(1) Orice persoană are dreptul la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești competente împotriva actelor care violează drepturile, libertățile și interesele sale legitime.

(2) Nici o lege nu poate îngreuna accesul la justiție.

Articolul 21

Prezumția nevinovăției

„Orice persoană acuzată de un delict este prezumată nevinovată până când vinovăția sa va fi dovedită în mod legal, în cursul unui proces judiciar public, în cadrul căruia i s-au asigurat toate garanțiile necesare apărării sale.”

Articolul 22

Neretroactivitatea legii

„Nimeni nu va fi condamnat pentru acțiuni sau omisiuni care, în momentul comiterii, nu constituiau un act delictuos. De asemenea, nu se va aplica nici o pedeapsă mai aspră decât cea care era aplicabilă în momentul comiterii actului delictuos.”

Articolul 23

Dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle

„(1) Fiecare om are dreptul să i se recunoască personalitatea juridică.

(2) Statul asigură dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle. În acest scop statul publică și face accesibile toate legile și alte acte normative.”

Articolul 54

HOTĂRÂRE PENTRU CONTROLUL CONSTITUȚIONALITĂȚII
 ARTICOLELOR 125 LIT. b) DIN CODUL PENAL, 7 ALIN.(7), 39 PCT.5), 313 ALIN.(6) DIN
 CODUL DE PROCEDURA PENALA ȘI UNOR PREVEDERI DIN ARTICOLELE 2 LIT. d) ȘI 16
 LIT. c) DIN LEGEA CU PRIVIRE LA CURTEA SUPREMĂ DE JUSTIȚIE
(faptele care constituie practicarea ilegală a activității de întreprinzător)

Restrângerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți

„(1) În Republica Moldova nu pot fi adoptate legi care ar suprima sau ar diminua drepturile și libertățile fundamentale ale omului și cetățeanului.

(2) Exercițiul drepturilor și libertăților nu poate fi supus altor restrângeri decât celor prevăzute de lege, care corespund normelor unanim recunoscute ale dreptului internațional și sunt necesare în interesele securității naționale, integrității teritoriale, bunăstării economice a țării, ordinii publice, în scopul prevenirii tulburărilor în masă și infracțiunilor, protejării drepturilor, libertăților și demnității altor persoane, împiedicării divulgării informațiilor confidențiale sau garantării autorității și imparțialității justiției.

[...]

(4) Restrângerea trebuie să fie proporțională cu situația care a determinat-o și nu poate atinge existența dreptului sau a libertății.”

Articolul 66 Atribuțiile de bază

„Parlamentul are următoarele atribuții de bază:

[...]

c) interpretează legile și asigură unitatea reglementărilor legislative pe întreg teritoriul țării;

[...]”

Articolul 114 Înfăptuirea justiției

„Justiția se înfăptuiește în numele legii numai de instanțele judecătorești.”

Articolul 116 Statutul judecătorilor

„(1) Judecătorii instanțelor judecătorești sunt independenți, imparțiali și inamovibili, potrivit legii.

[...]”.

Articolul 119 Folosirea căilor de atac

„Împotriva hotărârilor judecătorești, părțile interesate și organele de stat competente pot exercita căile de atac, în condițiile legii.”

16. Prevederile relevante ale Codului penal al Republicii Moldova nr. 985-XV din 18 aprilie 2002 (republicat în M. O., 2009, nr. 72-74, art.195) sunt următoarele:

HOTĂRÂRE PENTRU CONTROLUL CONSTITUȚIONALITĂȚII
 ARTICOLELOR 125 LIT. b) DIN CODUL PENAL, 7 ALIN.(7), 39 PCT.5), 313 ALIN.(6) DIN
 CODUL DE PROCEDURA PENALA ȘI UNOR PREVEDERI DIN ARTICOLELE 2 LIT. d) ȘI 16
 LIT. c) DIN LEGEA CU PRIVIRE LA CURTEA SUPREMĂ DE JUSTIȚIE
(faptele care constituie practicarea ilegală a activității de întreprinzător)

Articolul 125

Desfășurarea ilegală a activității de întreprinzător

„Prin desfășurare ilegală a activității de întreprinzător se înțelege:

- a) desfășurarea activității de întreprinzător fără înregistrarea (reînregistrarea) la organele autorizate;
- b) desfășurarea unor genuri de activitate interzise de legislație;
- c) desfășurarea activității de întreprinzător prin intermediul filialelor, reprezentanțelor, sucursalelor, secțiilor, magazinelor, depozitelor, unităților comerciale și altor unități neînregistrate în modul stabilit de legislație;
- d) desfășurarea activității de întreprinzător fără utilizarea mărcilor comerciale și de fabrică și fără indicarea în documente a codurilor fiscale, în cazul când folosirea sau indicarea lor este prevăzută de legislație, ori desfășurarea acestei activități cu utilizarea unor coduri fiscale străine sau plastografiate.”

Articolul 241

Practicarea ilegală a activității de întreprinzător

„(1) Practicarea ilegală a activității de întreprinzător, soldată cu obținerea unui profit în proporții mari,

se pedepsește cu amendă în mărime de la 1000 la 2000 unități convenționale sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de până la 200 de ore, iar persoana juridică se pedepsește cu amendă în mărime de la 1000 la 3000 unități convenționale cu privarea de dreptul de a exercita o anumită activitate.

(2) Aceeași acțiune săvârșită:

- b) de două sau mai multe persoane;
- c) cu folosirea situației de serviciu;
- f) cu obținerea unui profit în proporții deosebit de mari

se pedepsește cu amendă în mărime de la 2000 la 3000 unități convenționale sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 180 la 240 de ore, iar persoana juridică se pedepsește cu amendă în mărime de la 3000 la 6000 unități convenționale cu privarea de dreptul de a exercita o anumită activitate sau cu lichidarea persoanei juridice.”

17. Prevederile relevante ale Codului de procedură penală al Republicii Moldova nr. 122-XV din 14 martie 2003 (republicat în M. O., 2013, nr. 248-251, art.699) sunt următoarele:

Articolul 7

Legalitatea procesului penal

„(1) Procesul penal se desfășoară în strictă conformitate cu principiile și normele unanim recunoscute ale dreptului internațional, cu tratatele internaționale la care

HOTĂRÂRE PENTRU CONTROLUL CONSTITUȚIONALITĂȚII
ARTICOLELOR 125 LIT. b) DIN CODUL PENAL, 7 ALIN.(7), 39 PCT.5), 313 ALIN.(6) DIN
CODUL DE PROCEDURA PENALA ȘI UNOR PREVEDERI DIN ARTICOLELE 2 LIT. d) ȘI 16
LIT. c) DIN LEGEA CU PRIVIRE LA CURTEA SUPREMĂ DE JUSTIȚIE
(faptele care constituie practicarea ilegală a activității de întreprinzător)

Republica Moldova este parte, cu prevederile Constituției Republicii Moldova și ale prezentului cod.

(2) Dacă există neconcordanțe între prevederile tratatelor internaționale în domeniul drepturilor și libertăților fundamentale ale omului la care Republica Moldova este parte și prevederile prezentului cod, prioritate au reglementările internaționale.

(3) Dacă, în procesul judecării cauzei, instanța constată că norma juridică ce urmează a fi aplicată contravine prevederilor Constituției și este expusă într-un act juridic care poate fi supus controlului constituționalității, judecarea cauzei se suspendă, se informează Curtea Supremă de Justiție care, la rândul său, sesizează Curtea Constituțională.

(4) Dacă, în procesul judecării cauzei, instanța stabilește că norma juridică ce urmează a fi aplicată contravine prevederilor legale și este expusă într-un act juridic care nu poate fi supus controlului constituționalității, instanța va aplica în direct legea.

(5) Dacă, în procesul judecării cauzei, instanța stabilește că norma juridică națională ce urmează a fi aplicată contravine prevederilor tratatelor internaționale în domeniul drepturilor și libertăților fundamentale ale omului la care Republica Moldova este parte, instanța va aplica reglementările internaționale în direct, motivând hotărârea sa și informând despre aceasta autoritatea care a adoptat norma națională respectivă și Curtea Supremă de Justiție.

(6) Hotărârile Curții Constituționale privind interpretarea Constituției sau privind neconstituționalitatea unor prevederi legale sunt obligatorii pentru organele de urmărire penală, instanțele de judecată și pentru persoanele participante la procesul penal.

(7) Hotărârile explicative ale Plenului Curții Supreme de Justiție în chestiunile privind aplicarea prevederilor legale în practica judiciară au caracter de recomandare pentru organele de urmărire penală și instanțele judecătorești.

(8) Hotărârile definitive ale Curții Europene a Drepturilor Omului sunt obligatorii pentru organele de urmărire penale, procurori și instanțele de judecată.

(9) Deciziile Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție pronunțate ca urmare a examinării recursului în interesul legii sunt obligatorii pentru instanțele de judecată în măsura în care situația de fapt și de drept pe cauză rămâne cea care a existat la soluționarea recursului.”

Articolul 39 Competența Curții Supreme de Justiție

„Curtea Supremă de Justiție:

1) judecă în primă instanță cauzele penale privind infracțiunile săvârșite de Președintele Republicii Moldova;

2) ca instanță de recurs, judecă recursurile împotriva hotărârilor pronunțate de către instanțele de apel;

3) judecă, în limitele competenței sale, cauzele supuse căilor extraordinare de atac, inclusiv recursurile în anulare;

3/1) judecă recursurile în interesul legii;

HOTĂRÂRE PENTRU CONTROLUL CONSTITUȚIONALITĂȚII
ARTICOLELOR 125 LIT. b) DIN CODUL PENAL, 7 ALIN.(7), 39 PCT.5), 313 ALIN.(6) DIN
CODUL DE PROCEDURA PENALĂ ȘI UNOR PREVEDERI DIN ARTICOLELE 2 LIT. d) ȘI 16
LIT. c) DIN LEGEA CU PRIVIRE LA CURTEA SUPREMĂ DE JUSTIȚIE
(*faptele care constituie practicarea ilegală a activității de întreprinzător*)

3/2) soluționează cererile de revizuire a cauzelor în urma pronunțării unei hotărâri de condamnare a Republicii Moldova la Curtea Europeană a Drepturilor Omului;

4) sesizează Curtea Constituțională pentru a se pronunța asupra constituționalității actelor juridice și asupra cazurilor excepționale de neconstituționalitate a actelor juridice;

5) adoptă hotărâri explicative în chestiunile de practică judiciară a aplicării uniforme a legislației penale și procesual penale;

6) soluționează cererile de strămutare.”

Articolul 313

Plângerea împotriva acțiunilor și actelor ilegale ale organului de urmărire penală și ale organului care exercită activitate specială de investigații

„(1) Plângerile împotriva acțiunilor și actelor ilegale ale organului de urmărire penală și ale organelor care exercită activitate specială de investigații pot fi înaintate judecătorului de instrucție de către bănuit, învinuit, apărător, partea vătămată, de alți participanți la proces sau de către alte persoane drepturile și interesele legitime ale cărora au fost încălcate de aceste organe, în cazul în care persoana nu este de acord cu rezultatul examinării plângerii sale de către procuror sau nu a primit răspuns la plângerea sa de la procuror în termenul prevăzut de lege.

(2) Persoanele indicate în alin.(1) sunt în drept de a ataca judecătorului de instrucție:

1) refuzul organului de urmărire penală:

- a) de a primi plângerea sau denunțul privind pregătirea sau săvârșirea infracțiunii;
- b) de a satisface demersurile în cazurile prevăzute de lege;
- c) de a începe urmărirea penală;

2) ordonanțele privind încetarea urmăririi penale, clasarea cauzei penale sau scoaterea persoanei de sub urmărire penală;

3) alte acțiuni care afectează drepturile și libertățile constituționale ale persoanei.

(3) Plângerea poate fi înaintată, în termen de 10 zile, judecătorului de instrucție la locul aflării organului care a admis încălcarea.

(4) Plângerea se examinează de către judecătorul de instrucție în termen de 10 zile, cu participarea procurorului și cu citarea persoanei care a depus plângerea. Neprezentarea persoanei care a depus plângerea nu împiedică examinarea plângerii. Procurorul este obligat să prezinte în instanță materialele respective. În cadrul examinării plângerii, procurorul și persoana care a depus plângerea dau explicații.

(5) Judecătorul de instrucție, considerând plângerea întemeiată, adoptă o încheiere prin care obligă procurorul să lichideze încălcările depistate ale drepturilor și libertăților omului sau ale persoanei juridice și, după caz, declară nulitatea actului sau acțiunii procesuale atacate. Constatând că actele sau acțiunile atacate au fost efectuate în conformitate cu legea și că drepturile sau libertățile omului sau ale persoanei juridice nu au fost încălcate, judecătorul de instrucție pronunță o încheiere despre respingerea plângerii înaintate. Copia de pe încheiere se expediază persoanei care a depus plângerea și procurorului.

HOTĂRÂRE PENTRU CONTROLUL CONSTITUȚIONALITĂȚII
ARTICOLELOR 125 LIT. b) DIN CODUL PENAL, 7 ALIN.(7), 39 PCT.5), 313 ALIN.(6) DIN
CODUL DE PROCEDURA PENALĂ ȘI UNOR PREVEDERI DIN ARTICOLELE 2 LIT. d) ȘI 16
LIT. c) DIN LEGEA CU PRIVIRE LA CURTEA SUPREMĂ DE JUSTIȚIE
(faptele care constituie practicarea ilegală a activității de întreprinzător)

(6) Încheierea judecătorului de instrucție este irevocabilă, cu excepția încheierilor privind refuzul în pornirea urmăririi penale, scoaterea persoanei de sub urmărirea penală, încetarea urmăririi penale, clasarea cauzei penale și reluarea urmăririi penale, care pot fi atacate cu recurs la curtea de apel în termen de 15 zile de la data pronunțării.”

18. Prevederile relevante ale Legii nr. 789-XIII din 26 martie 1996 cu privire la Curtea Supremă de Justiție (republicată în M. O., 2013, nr.15-17, art. 64) sunt următoarele:

Articolul 1 Curtea Supremă de Justiție – organul suprem al puterii judecătorești

„(1) Justiția în Republica Moldova se desfășurează prin Curtea Supremă de Justiție și prin alte instanțe judecătorești în conformitate cu Constituția, Legea privind organizarea judecătorească, Legea cu privire la statutul judecătorului și alte acte legislative.

(2) Curtea Supremă de Justiție este instanța judecătorească supremă care asigură aplicarea corectă și uniformă a legislației de către toate instanțele judecătorești, soluționarea litigiilor apărute în cadrul aplicării legilor, garantează responsabilitatea statului față de cetățean și a cetățeanului față de stat.

(3) Prin activitatea sa Curtea Supremă de Justiție asigură respectarea principiului prezumției nevinovăției și principiului supremației legii, contribuie la constituirea unui stat de drept.

(4) Curtea Supremă de Justiție este unica instanță judecătorească supremă. Sediul Curții Supreme de Justiție este în municipiul Chișinău.”

Articolul 2 Atribuțiile Curții Supreme de Justiție

„Curtea Supremă de Justiție:

- a) judecă, ca instanță de recurs, cauzele în materie civilă, de contencios administrativ, penală sau în alte materii în condițiile legii procesuale;
- b) sesizează, din oficiu sau la propunerea instanțelor judecătorești, Curtea Constituțională pentru a se pronunța asupra constituționalității actelor juridice;
- c) generalizează practica judiciară și analizează statistica judiciară proprie;
- d) dă explicații din oficiu în chestiunile de practică judiciară ce nu țin de interpretarea legilor și nu au caracter obligatoriu pentru judecători;
- e) exercită, în limitele competenței sale, atribuții ce derivă din tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte;
- f) exercită alte atribuții conform legii.”

HOTĂRÂRE PENTRU CONTROLUL CONSTITUȚIONALITĂȚII
ARTICOLELOR 125 LIT. b) DIN CODUL PENAL, 7 ALIN.(7), 39 PCT.5), 313 ALIN.(6) DIN
CODUL DE PROCEDURA PENALĂ ȘI UNOR PREVEDERI DIN ARTICOLELE 2 LIT. d) ȘI 16
LIT. c) DIN LEGEA CU PRIVIRE LA CURTEA SUPREMĂ DE JUSTIȚIE
(faptele care constituie practicarea ilegală a activității de întreprinzător)

Articolul 15 Plenul Curții Supreme de Justiție

„(1) Plenul Curții Supreme de Justiție își desfășoară activitatea în componența tuturor judecătorilor Curții, este prezidat de președintele Curții, iar în lipsa acestuia – de către unul din președinții colegiilor.

(2) La ședințele Plenului Curții Supreme de Justiție pot participa, în funcție de subiectul pus în discuție, ministrul justiției sau Procurorul General.”

Articolul 16 Competența Plenului Curții Supreme de Justiție

„Plenul Curții Supreme de Justiție:

b) sesizează din oficiu sau la propunerea altor instanțe judecătorești Curtea Constituțională pentru a se pronunța asupra constituționalității actelor juridice;

c) examinează rezultatele generalizării practicii judiciare și adoptă hotărâri cu caracter explicativ;

d) întru asigurarea uniformizării practicii judiciare, emite, la solicitarea instanțelor judecătorești, avize consultative în cazul apariției problemelor legate de aplicarea legii;

e) constituie, după caz, colegii conform categoriilor de cauze, determină durata activității lor;

f) confirmă componențele colegiilor;

g) confirmă componența Consiliului Științific Consultativ;

i) aprobă Regulamentul cu privire la organizarea și funcționarea Curții Supreme de Justiție, îl modifică și îl completează;

j) exercită alte atribuții prevăzute de lege.”

19. Prevederile relevante ale Convenției Europene pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale (încheiată la Roma la 4 noiembrie 1950 și ratificată de Republica Moldova prin Hotărârea Parlamentului nr.1298-XIII din 24 iulie 1997, M.O., 1997, nr.54-55, art.502), în continuare – „Convenția Europeană”, sunt următoarele:

Articolul 6 Dreptul la un proces echitabil

„1. Orice persoană are dreptul la judecarea în mod echitabil, în mod public și într-un termen rezonabil a cauzei sale, de către o instanță independentă și imparțială, instituită de lege, care va hotărî, fie asupra încălcării drepturilor și obligațiilor sale cu caracter civil, fie asupra temeiniciei oricărei acuzații în materie penală îndreptate împotriva sa. Hotărârea trebuie să fie pronunțată în mod public, dar accesul în sala de ședință poate fi interzis presei și publicului pe întreaga durată a procesului sau a unei părți a acestuia

HOTĂRÂRE PENTRU CONTROLUL CONSTITUȚIONALITĂȚII
ARTICOLELOR 125 LIT. b) DIN CODUL PENAL, 7 ALIN.(7), 39 PCT.5), 313 ALIN.(6) DIN
CODUL DE PROCEDURA PENALA ȘI UNOR PREVEDERI DIN ARTICOLELE 2 LIT. d) ȘI 16
LIT. c) DIN LEGEA CU PRIVIRE LA CURTEA SUPREMĂ DE JUSTIȚIE
(*faptele care constituie practicarea ilegală a activității de întreprinzător*)

în interesul moralității, al ordinii publice ori a securității naționale într-o societate democratică, atunci când interesele minorilor sau protecția vieții private a părților la proces o impun, sau în măsura considerată absolut necesară de către instanță atunci când, în împrejurări speciale publicitatea ar fi de natură să aducă atingere intereselor justiției.

[...]"

Articolul 7

Nici o pedeapsă fără lege

„1. Nimeni nu poate fi condamnat pentru o acțiune sau o omisiune care, momentul în care a fost săvârșită, nu constituia o infracțiune, potrivit dreptului național sau internațional. De asemenea, nu se poate aplica o pedeapsă mai severă decât aceea care era aplicabilă în momentul săvârșirii infracțiunii.

2. Prezentul articol nu va aduce atingere judecării și pedepsirii unei persoane vinovate de o acțiune sau de o omisiune care, în momentul săvârșirii sale, era considerată infracțiune potrivit principiilor generale de drept recunoscute de națiunile civilizate.”

ÎN DREPT

20. Din conținutul sesizării, Curtea observă că aceasta vizează în esență: (1) criteriile de atragere la răspundere penală pentru practicarea ilegală a activității de întreprinzător; (2) forța juridică a hotărârilor explicative ale Plenului Curții Supreme de Justiție; (3) caracterul irevocabil al unor încheieri ale judecătorului de instrucție.

21. Astfel, sesizarea se referă la un ansamblu de elemente și principii cu valoare constituțională conexe, precum principiile legalității, accesibilității și previzibilității legii penale, independența judecătorilor la aplicarea legii și garanțiile dreptului la un proces echitabil.

A. ADMISIBILITATEA

22. Prin decizia sa din 29 aprilie 2016, Curtea a verificat întrunirea următoarelor condiții de admisibilitate:

(1) *Obiectul excepției intră în categoria actelor cuprinse la articolul 135 alin. (1) lit. a) din Constituție*

23. În conformitate cu articolul 135 alin. (1) lit. a) din Constituție, controlul constituționalității legilor, în speță a Codului penal, Codului de procedură penală și a Legii cu privire la Curtea Supremă de Justiție, ține de competența Curții Constituționale.

HOTĂRÂRE PENTRU CONTROLUL CONSTITUȚIONALITĂȚII
ARTICOLELOR 125 LIT. b) DIN CODUL PENAL, 7 ALIN.(7), 39 PCT.5), 313 ALIN.(6) DIN
CODUL DE PROCEDURA PENALĂ ȘI UNOR PREVEDERI DIN ARTICOLELE 2 LIT. d) ȘI 16
LIT. c) DIN LEGEA CU PRIVIRE LA CURTEA SUPREMĂ DE JUSTIȚIE
(faptele care constituie practicarea ilegală a activității de întreprinzător)

(2) *Excepția este ridicată de către una din părți sau reprezentantul acesteia, sau indică faptul că este ridicată de către instanța de judecată din oficiu*

24. Fiind ridicată de avocatul Igor Chiriac în dosarul penal nr.21r-170/16, aflat pe rolul Curții de Apel Chișinău, sesizarea privind excepția de neconstituționalitate este formulată de subiectul abilitat cu acest drept, în temeiul articolului 135 alin.(1) lit. a) și g) din Constituție, astfel cum a fost interpretat prin Hotărârea Curții Constituționale nr.2 din 9 februarie 2016, precum și al Regulamentului privind procedura de examinare a sesizărilor depuse la Curtea Constituțională.

(3) *Prevederile contestate urmează a fi aplicate la soluționarea cauzei*

25. Curtea reține că prerogativa de a soluționa excepțiile de neconstituționalitate, cu care a fost învestită prin articolul 135 alin.(1) lit. g) din Constituție, presupune stabilirea corelației dintre normele legislative și textul Constituției, ținând cont de principiul supremației acesteia și de relevanța prevederilor contestate pentru soluționarea litigiului principal în instanțele de judecată.

26. Curtea observă că obiect al excepției de neconstituționalitate îl constituie prevederile articolului 125 lit. b) din Codul penal, articolelor 7 alin.(7), 39 pct.5), 313 alin.(6) din Codul de procedură penală și unele prevederi din articolele 2 lit. d) și 16 lit. c) din Legea cu privire la Curtea Supremă de Justiție.

27. Curtea acceptă argumentele autorului excepției de neconstituționalitate, potrivit cărora prevederile contestate urmează a fi aplicate la soluționarea cauzei, deoarece acestea sunt determinante pentru soluționarea chestiunii privind admiterea recursului depus de avocatul Igor Chiriac în fața Curții de Apel Chișinău.

(4) *Nu există o hotărâre anterioară a Curții având ca obiect prevederile contestate*

28. Curtea reține că prevederile contestate ale articolelor 125 lit. b) din Codul penal, 7 alin. (7), 39 pct. 5) din Codul de procedură penală și ale articolelor 2 lit. d) și 16 lit. c) din Legea nr.789-XIII din 26 martie 1996 cu privire la Curtea Supremă de Justiție nu au constituit anterior obiect al controlului constituționalității.

29. Prin urmare, Curtea apreciază că excepția de neconstituționalitate nu poate fi respinsă ca inadmisibilă și nu există nici un alt temei de sistare a procesului în această parte, în conformitate cu prevederile articolului 60 din Codul jurisdicției constituționale.

HOTĂRÂRE PENTRU CONTROLUL CONSTITUȚIONALITĂȚII
ARTICOLELOR 125 LIT. b) DIN CODUL PENAL, 7 ALIN.(7), 39 PCT.5), 313 ALIN.(6) DIN
CODUL DE PROCEDURA PENALA ȘI UNOR PREVEDERI DIN ARTICOLELE 2 LIT. d) ȘI 16
LIT. c) DIN LEGEA CU PRIVIRE LA CURTEA SUPREMĂ DE JUSTIȚIE
(faptele care constituie practicarea ilegală a activității de întreprinzător)

30. În același timp, Curtea constată că autorul excepției de neconstituționalitate contestă și art. 313 alin. (6) din Codul de procedură penală, potrivit căruia:

„(6) Încheierea judecătorului de instrucție este irevocabilă, cu excepția încheierilor privind refuzul în pornirea urmăririi penale, scoaterea persoanei de sub urmărirea penală, încetarea urmăririi penale, clasarea cauzei penale și reluarea urmăririi penale, care pot fi atacate cu recurs la curtea de apel în termen de 15 zile de la data pronunțării.”

31. Curtea reține că prin Hotărârea nr. 26 din 23 octombrie 2007 a supus controlului constituționalității art. 313 alin. (6), care prevedea:

“Încheierea judecătorului de instrucție este irevocabilă.”

32. Prin această hotărâre Curtea a recunoscut constituțional art. 313 alin. (6) din Codul de procedură penală și a menționat că „acțiunile, inacțiunile și erorile comise la etapa urmăririi penale sunt pasibile de atac în cadrul examinării cauzei în fond, iar după pronunțarea sentinței persoanele dispun de dreptul de a face apel și recurs în instanțele superioare”.

33. Totodată, Curtea a reținut că „acțiunile de la etapa urmăririi penale și cele de la etapa judiciară sunt părți componente ale unui proces inseparabil, care se încheie cu actul justiției – pronunțarea sentinței. Or, fiecare act de la orice etapă a procesului poate fi luat în considerare sau poate fi lovit de nulitate și astfel poate influența, în sens pozitiv sau în sens negativ, produsul final – condamnarea sau achitarea persoanei. Finalizarea acestui proces deschide posibilitatea utilizării dublului grad de jurisdicție, sentința fiind pasibilă de atac cu apel și recurs, în condițiile legii”.

34. Curtea menționează că, deși prin Legea nr. 46 din 27 martie 2014 legiuitorul a inclus unele excepții, stabilind anumite situații în care încheierea judecătorului de instrucție poate fi supusă recursului, această completare nu este în măsură să determine o nouă examinare a normei de către Curte. Or, autorul excepției a invocat pretinsa neconstituționalitate **în partea în care încheierile judecătorului de instrucție sunt irevocabile și nu pot fi supuse nici unei căi de atac, parte în care Curtea s-a pronunțat prin hotărârea menționată supra.**

35. Prin urmare, având în vedere aceste circumstanțe, excepția de neconstituționalitate urmează a fi declarată inadmisibilă în partea referitoare la controlul constituționalității articolului 313 alin. (6) din Codul de procedură penală, deoarece este repetitivă.

36. Analizând excepția de neconstituționalitate, în partea declarată admisibilă, Curtea observă că autorul pretinde că normele contestate încalcă prevederile articolelor 1 alin. (3), 4, 6, 8 alin.(1), 22, 23 alin.(2), 26, 54, 66 lit. c), 116 alin.(1) din Constituție.

37. Cu referire la pretinsa încălcare a articolelor 1 alin. (3), 4, 6, 8 alin.(1) Constituție, Curtea a menționat constant în jurisprudența sa că

HOTĂRÂRE PENTRU CONTROLUL CONSTITUȚIONALITĂȚII
ARTICOLELOR 125 LIT. b) DIN CODUL PENAL, 7 ALIN.(7), 39 PCT.5), 313 ALIN.(6) DIN
CODUL DE PROCEDURA PENALA ȘI UNOR PREVEDERI DIN ARTICOLELE 2 LIT. d) ȘI 16
LIT. c) DIN LEGEA CU PRIVIRE LA CURTEA SUPREMĂ DE JUSTIȚIE
(faptele care constituie practicarea ilegală a activității de întreprinzător)

aceste articole comportă un caracter generic și constituie imperative de ordin general-obligatoriu, care stau la baza oricăror reglementări și nu pot constitui repere individuale și separate. În același timp, Curtea reține că articolul 26, care reglementează dreptul la apărare, nu este incident normelor contestate.

38. Astfel, pentru a elucida aspectele abordate în excepția de neconstituționalitate, Curtea va opera cu prevederile articolului 22 combinat cu cele ale articolului 23 din Constituție, la examinarea prevederilor referitoare la atragerea la răspundere penală pentru practicarea ilegală a activității de întreprinzător, și ale articolului 116 din Constituție, la examinarea prevederilor privind forța juridică a hotărârilor explicative ale Plenului Curții Supreme de Justiție.

B. FONDUL CAUZEI

I. PRETINSA ÎNCĂLCARE A ARTICOLULUI 22 COMBINAT CU ARTICOLUL 23 DIN CONSTITUȚIE

39. Autorul excepției de neconstituționalitate susține că prevederile articolului 125 lit. b) din Codul penal încalcă articolul 22 din Constituție, potrivit căruia:

„Nimeni nu va fi condamnat pentru acțiuni sau omisiuni care, în momentul comiterii, nu constituiau un act delictuos. De asemenea, nu se va aplica nici o pedeapsă mai aspră decât cea care era aplicabilă în momentul comiterii actului delictuos.”

40. La fel, autorul excepției consideră că norma supusă controlului constituționalității încalcă articolul 23 din Constituție, care prevede:

„(1) Fiecare om are dreptul să i se recunoască personalitatea juridică.

(2) Statul asigură dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle. În acest scop statul publică și face accesibile toate legile și alte acte normative.”

1. Argumentele autorului excepției de neconstituționalitate

41. Autorul excepției de neconstituționalitate menționează că infracțiunea prevăzută de articolul 241 din Codul penal coroborat cu articolul 125 lit. b) din Codul penal referitoare la desfășurarea unor genuri de activitate interzise de legislație este una ambiguă, neclară și interpretată în mod diferit. Astfel, potrivit articolului 125 lit.b) din Codul penal, prin desfășurarea ilegală a activității de întreprinzător urmează a se înțelege doar „desfășurarea unor genuri de activitate interzise de legislație”, nu și „desfășurarea unor activități în lipsa licenței”, situație atestată în practică.

HOTĂRÂRE PENTRU CONTROLUL CONSTITUȚIONALITĂȚII
ARTICOLELOR 125 LIT. b) DIN CODUL PENAL, 7 ALIN.(7), 39 PCT.5), 313 ALIN.(6) DIN
CODUL DE PROCEDURA PENALA ȘI UNOR PREVEDERI DIN ARTICOLELE 2 LIT. d) ȘI 16
LIT. c) DIN LEGEA CU PRIVIRE LA CURTEA SUPREMĂ DE JUSTIȚIE
(faptele care constituie practicarea ilegală a activității de întreprinzător)

42. Autorul susține că o faptă, pentru a fi considerată infracțiune, urmează a fi stipulată expres în Codul penal, care este unica lege penală, or, nu poate fi considerată infracțiune fapta interzisă de alte legi care nu au caracter penal, ceea ce contravine principiului dreptului penal potrivit căruia interpretarea extensivă defavorabilă a legii penale este interzisă.

43. Autorul excepției consideră că pentru a satisface exigența previzibilității prevederilor legale legea trebuie să fie redactată în termeni suficient de clari și preciși, având toate noțiunile bine definite, astfel încât individul să fie în măsură să prevadă consecințele ce pot decurge dintr-o acțiune determinată.

2. Argumentele autorităților

44. Potrivit opiniei scrise a Parlamentului, sintagma „desfășurarea unor genuri de activitate interzise de legislație” din articolul 125 lit. b) din Codul penal este clară și previzibilă și în concordanță cu prevederile articolelor 1 alin.(3), 22, 23 alin.(2) din Constituție.

45. Totodată, Parlamentul consideră că stabilirea în art.125 lit. b) din Codul penal a desfășurării unor genuri de activitate interzise de legislație, fără ca acestea să fie specificate, satisface cerințele clarității și previzibilității faptei incriminate la art.241 din Codul penal.

46. Totodată, în cadrul ședinței publice reprezentantul Parlamentului a susținut că prin desfășurarea unor activități interzise de legislație urmează a se înțelege și desfășurarea unei activități fără licență.

47. Potrivit opiniei scrise a Președintelui Republicii Moldova, prevederile articolului 125 lit. b) din Codul penal privind desfășurarea unor genuri de activitate interzise de legislație au incidență doar dacă persoanele sunt bănuite de săvârșirea unei infracțiuni ce ține de desfășurarea unei activități interzise de legislația în vigoare, și nu de practicarea unei activități permise, cu condiția de a obține licență în domeniu.

48. Potrivit opiniei Guvernului, prevederile contestate corespund cerințelor clarității și previzibilității normei juridice, astfel, articolul 241 din Codul penal stabilește fapte ce sunt considerate infracțiuni, iar articolul 125 din Codul penal definește expresia „desfășurarea ilegală a activității de întreprinzător”.

49. Totodată, Guvernul susține că precizarea genurilor de activitate interzise de legislație nu ține de obiectul legii penale, ci de cel al legislației care reglementează activitatea de întreprinzător. Stabilirea în legi speciale a interdicțiilor sau restricțiilor la desfășurarea unor genuri de activitate exclude necesitatea identificării în Codul penal a tuturor activităților ce sunt interzise prin lege, cu condiția în care domeniul de aplicare al faptei prevăzute de legea penală rezultă din textul legii speciale.

HOTĂRÂRE PENTRU CONTROLUL CONSTITUȚIONALITĂȚII
ARTICOLELOR 125 LIT. b) DIN CODUL PENAL, 7 ALIN.(7), 39 PCT.5), 313 ALIN.(6) DIN
CODUL DE PROCEDURA PENALA ȘI UNOR PREVEDERI DIN ARTICOLELE 2 LIT. d) ȘI 16
LIT. c) DIN LEGEA CU PRIVIRE LA CURTEA SUPREMĂ DE JUSTIȚIE
(*faptele care constituie practicarea ilegală a activității de întreprinzător*)

50. Curtea Supremă de Justiție consideră că formularea „desfășurarea unor genuri de activitate interzise de legislație” din articolul 125 lit. b) din Codul penal este deosebit de vagă, pentru că nu stabilește specificul acestei activități din vastul domeniu economic și tipul de legislație penală sau de altă natură.

51. Potrivit opiniei Procuraturii Generale, prin norma „desfășurarea unor genuri de activitate interzise de legislație” prevăzută de art. 125 lit. b) din Codul penal, se înțelege și „desfășurarea unor activități în lipsa licenței”.

3. Aprecierea Curții

52. Curtea reține că unul dintre elementele fundamentale ale preeminenței dreptului și ale statului de drept îl constituie principiul legalității. Preeminența dreptului se asigură prin întreg sistemul de drept, inclusiv prin normele penale, acestea caracterizându-se prin anumite trăsături proprii, distinctive în raport cu alte categorii de norme, ce se diferențiază între ele prin caracterul și structura lor, prin sfera de incidență.

53. În jurisprudența sa Curtea a reținut că „**preeminența dreptului în materie penală** exprimă printre altele **asigurarea legalității infracțiunilor și pedepselor; inadmisibilitatea aplicării extensive a legii penale, în detrimentul persoanei, în special, prin analogie**”.

54. Curtea menționează că incriminarea faptelor în legile penale, stabilirea pedepsei pentru ele, precum și alte reglementări, se întemeiază pe rațiuni de politică penală. Astfel, legea penală constituie un ansamblu de reguli juridice, formulate într-o manieră **clară, concisă și precisă**.

55. Or, calitatea legii penale constituie o condiție vitală pentru menținerea *securității raporturilor juridice* și ordonarea eficientă a relațiilor sociale.

56. Curtea observă că practicarea ilegală a activității de întreprinzător, care face obiectul prezentei cauze, este pasibilă atât de răspundere penală, cât și de răspundere contravențională.

57. Curtea reține că prin articolul 241 din Codul penal se incriminează practicarea ilegală a activității de întreprinzător. Faptele care constituie practicare ilegală a activității de întreprinzător, susceptibile de răspundere penală, sunt definite în art.125 din Partea generală a Codului penal.

58. Potrivit art. 125 din Codul penal, modalitățile desfășurării ilegale a activității de întreprinzător sunt:

- a) desfășurarea activității de întreprinzător fără înregistrarea (reînregistrarea) la organele autorizate;
- b) desfășurarea unor genuri de activitate interzise de legislație;
- c) desfășurarea activității de întreprinzător prin intermediul filialelor, reprezentanțelor, sucursalelor, secțiilor, magazinelor, depozitelor, unităților comerciale și altor unități neînregistrate în modul stabilit de legislație;

HOTĂRÂRE PENTRU CONTROLUL CONSTITUȚIONALITĂȚII
ARTICOLELOR 125 LIT. b) DIN CODUL PENAL, 7 ALIN.(7), 39 PCT.5), 313 ALIN.(6) DIN
CODUL DE PROCEDURA PENALA ȘI UNOR PREVEDERI DIN ARTICOLELE 2 LIT. d) ȘI 16
LIT. c) DIN LEGEA CU PRIVIRE LA CURTEA SUPREMĂ DE JUSTIȚIE
(*faptele care constituie practicarea ilegală a activității de întreprinzător*)

d) desfășurarea activității de întreprinzător fără utilizarea mărcilor comerciale și de fabrică și fără indicarea în documente a codurilor fiscale, în cazul când folosirea sau indicarea lor este prevăzută de legislație, ori desfășurarea acestei activități cu utilizarea unor coduri fiscale străine sau plastografiate.

59. Astfel, potrivit prevederilor Codului penal, constituie infracțiune, *inter alia*, „desfășurarea unor **genuri** de activitate **interzise** de legislație”.

60. În același timp, articolul 263 alin. (4) din Codul contravențional sancționează „desfășurarea activității de întreprinzător **fără licență**”. Totodată, art. 10 alin. (4) din Legea nr. 845 din 3 ianuarie 1992 cu privire la antreprenoriat și întreprinderi stabilește că pentru desfășurarea activității fără licență sau a activităților interzise pe teritoriul Republicii Moldova, precum și a celor permise în mod exclusiv întreprinderilor de stat, organele fiscale, Camera de Licențiere sau alt organ abilitat cu atribuția de eliberare a licenței aplică amendă în mărimea venitului brut din realizarea obținută în urma activităților menționate.

61. Curtea reține că autorul excepției de neconstituționalitate a pretins că dispoziția cuprinsă la lit. b) a art.125, și anume „*desfășurarea unor genuri de activitate interzise de legislație*”, este lipsită de previzibilitate și claritate, și încalcă articolul 22 din Constituție, care stabilește că nimeni nu poate fi condamnat pentru acțiuni sau omisiuni care în momentul comiterii nu constituiau un act delictuos.

62. Potrivit jurisprudenței Curții Europene, art.7 § 1 din Convenția Europeană, care consacră principiul legalității incriminării și pedepsei (*nullum crimen, nulla poena sine lege*), pe lângă interzicerea, în mod special, a extinderii conținutului infracțiunilor existente asupra unor fapte care, anterior, nu constituiau infracțiuni, prevede și principiul potrivit căruia legea penală nu trebuie interpretată și aplicată extensiv în defavoarea acuzatului, de exemplu, prin analogie.

63. În jurisprudența sa, Curtea Europeană a menționat că persoana este în drept să cunoască, în termeni foarte clari, ce acte și omisiuni sunt de natură să-i angajeze responsabilitatea penală (*cauza Kokkinakis contra Greciei din 25 mai 1993*). Atunci când un act este privit ca infracțiune, judecătorul poate să precizeze elementele constitutive ale infracțiunii, dar nu să le modifice, în detrimentul acuzatului, iar modul în care el va defini aceste elemente constitutive trebuie să fie previzibil pentru orice persoană consultată de un specialist (*cauza X. contra Regatului Unit din 7 mai 1982*).

64. În același timp, având în vedere principiul aplicabilității generale a legilor, Curtea Europeană a reținut că formularea acestora nu poate prezenta o precizie absolută. Una dintre tehnicile standard de reglementare constă în recurgerea mai degrabă la categorii generale decât la liste exhaustive. Astfel, numeroase legi folosesc, prin forța lucrurilor, formule mai mult sau

HOTĂRÂRE PENTRU CONTROLUL CONSTITUȚIONALITĂȚII
ARTICOLELOR 125 LIT. b) DIN CODUL PENAL, 7 ALIN.(7), 39 PCT.5), 313 ALIN.(6) DIN
CODUL DE PROCEDURA PENALĂ ȘI UNOR PREVEDERI DIN ARTICOLELE 2 LIT. d) ȘI 16
LIT. c) DIN LEGEA CU PRIVIRE LA CURTEA SUPREMĂ DE JUSTIȚIE
(faptele care constituie practicarea ilegală a activității de întreprinzător)

mai puțin vagi, a căror interpretare și aplicare depind de practică. Oricât de clar ar fi redactată o normă juridică, în orice sistem de drept, există un element inevitabil de interpretare judiciară, inclusiv într-o normă de drept penal. Nevoia de elucidare a punctelor neclare și de adaptare la circumstanțele schimbătoare va exista întotdeauna. Deși certitudinea în redactarea unei legi este un lucru dorit, aceasta ar putea antrena o rigiditate excesivă, or, legea trebuie să fie capabilă să se adapteze schimbărilor de situație. Rolul decizional conferit instanțelor urmărește tocmai înlăturarea dubiilor ce persistă cu ocazia interpretării normelor (Hotărârea din 22 noiembrie 1995, pronunțată în Cauza S.W. împotriva Regatului Unit).

65. Curtea constată că dispoziția de blanchetă cuprinsă la art. 125 lit. b) nu precizează elementele care pot identifica „desfășurarea unor genuri de activitate interzise de legislație”. Aceasta, fără a descrie semnele concrete ale infracțiunii, face trimitere la alte acte normative (cu caracter nepenal) pentru aflarea conținutului acesteia.

66. Cu referire la dispozițiile de blanchetă în legea penală, în Hotărârea nr. 25 din 13 octombrie 2015, Curtea a menționat:

„63. [...] existența dispozițiilor de blanchetă în normele penale constituie o expresie a procesului obiectiv de reglementare normativă, fiind o modalitate specială de formulare a reglementărilor juridico-penale.

64. Fără a contesta principiul codificării legii penale, recurgerea la dispozițiile de blanchetă în Codul penal asigură stabilitatea legii penale, astfel încât conținutul acesteia să nu fie direct proporțional cu frecvențele modificări ale actelor normative subsecvente, precum și legătura sistemică cu alte acte normative aplicabile.”

67. În același timp, Curtea reține că, având în vedere specificul dreptului penal, legiuitorului îi revine obligația să dea dovadă în actul de legiferare de exigențe sporite în respectarea principiului clarității și previzibilității legii.

68. Astfel, Curtea subliniază că orice activitate de întreprinzător interzisă de legea nepenală urmează a fi formulată în termeni clari, cu **identificarea faptei ca semn al laturii obiective a componentei de infracțiune** de la art.241 din Codul penal. Totodată, potrivit art. 241 din Codul penal, răspunderea penală urmează să survină doar în cazul în care practicarea ilegală a activității de întreprinzător s-a soldat cu obținerea unui profit în proporții mari.

69. Curtea subliniază că formularea unor norme juridice declarative în acte normative nepenale, prin care se proclamă interdicția unei activități de întreprinzător, nu este suficientă pentru asigurarea **principiului „ultima ratio”**, prin care o faptă se incriminează ca infracțiune. Interdicția nu este suficientă pentru a declara respectivul comportament infracțiune. Mai mult decât atât, expresia generică utilizată în legile extrapenale, care reglementează activitatea de întreprinzător, și anume „nerespectarea prezentei legi atrage răspundere disciplinară, civilă, contravențională și

HOTĂRÂRE PENTRU CONTROLUL CONSTITUȚIONALITĂȚII
ARTICOLELOR 125 LIT. b) DIN CODUL PENAL, 7 ALIN.(7), 39 PCT.5), 313 ALIN.(6) DIN
CODUL DE PROCEDURA PENALĂ ȘI UNOR PREVEDERI DIN ARTICOLELE 2 LIT. d) ȘI 16
LIT. c) DIN LEGEA CU PRIVIRE LA CURTEA SUPREMĂ DE JUSTIȚIE
(faptele care constituie practicarea ilegală a activității de întreprinzător)

penală, în conformitate cu legislația în vigoare”, nu poate determina în mod automat încorporarea activității în prevederea art. 125 lit. b) din Codul penal. O astfel de interpretare ar conduce la încălcarea **principiului interzicerii interpretării extensive a legii penale**. Or, interpretarea strictă a legii penale este un corolar direct al principiului legalității penale, a cărui valoare juridică este recunoscută atât în legislația națională, cât și în cea europeană. Art. 3 alin. (2) din Codul penal stabilește expres că „interpretarea extensivă defavorabilă și aplicarea prin analogie a legii penale sunt interzise”, în caz contrar judecătorului i-ar reveni puterea de creare și legiferare a infracțiunilor.

70. Curtea menționează că, în materie penală, principiile „*nullum crimen sine lege*” și „*nulla poena sine lege*”, stabilite ca valori constituționale în art. 22 din Constituție, impun ca doar legiuitorul să reglementeze conduita incriminată, astfel încât fapta, ca semn al laturii obiective, să fie cert definită, dar nu identificată prin interpretarea extensivă de către cei care aplică legea penală. O astfel de modalitate de aplicare poate genera interpretări abuzive. Cerința interpretării stricte a normei penale, ca și interdicția analogiei în aplicarea legii penale urmăresc protecția persoanei împotriva arbitrarului.

71. Curtea reține că persoana trebuie să poată determina fără echivoc comportamentul care poate avea un caracter penal.

72. În cauza Dragotoniș și Militaru-Pidhorni c. României (hotărârea din 24 mai 2007) Curtea Europeană a statuat: „*Ca o consecință a principiului legalității condamnărilor, dispozițiile de drept penal sunt supuse principiului de strictă interpretare.*”

73. De asemenea, în jurisprudența sa, Curtea de Justiție a UE a statuat că „principiul potrivit căruia o dispoziție de drept penal nu poate fi interpretată extensiv în defavoarea acuzatului, corolar al principiului legalității incriminării și al pedepsei și, în general, al principiului securității juridice, împiedică declanșarea procedurilor penale în privința comportamentelor ce nu sunt clar definite ca infracțiuni prin lege” (*Procedurile penale împotriva lui X, cauzele reunite C-74/95 și C-129/95, 12 decembrie 1996, §25*).

74. Curtea menționează că, fiind o normă de blanchetă, litera b) a art. 125 din Codul penal nu transgresează articolele 22 și 23 din Constituție. În același timp, pentru a asigura încadrarea juridică corectă, excluzând arbitrarul, Curtea subliniază că din dispozițiile complinitoare ale legilor nepenale trebuie să se identifice cu claritate și precizie care activități de întreprinzător sunt interzise și pot genera răspunderea penală în temeiul art.241 din Codul penal.

75. În același timp, cu referire la cauza penală în care a fost ridicată excepția de neconstituționalitate, Curtea constată că importul și comercializarea fertilizanților fără licență a fost calificată drept practicare ilegală a activității de întreprinzător, în acest sens fiind dispusă începerea

HOTĂRÂRE PENTRU CONTROLUL CONSTITUȚIONALITĂȚII
ARTICOLELOR 125 LIT. b) DIN CODUL PENAL, 7 ALIN.(7), 39 PCT.5), 313 ALIN.(6) DIN
CODUL DE PROCEDURA PENALA ȘI UNOR PREVEDERI DIN ARTICOLELE 2 LIT. d) ȘI 16
LIT. c) DIN LEGEA CU PRIVIRE LA CURTEA SUPREMĂ DE JUSTIȚIE
(faptele care constituie practicarea ilegală a activității de întreprinzător)

urmăririi penale pe semnele de infracțiune prevăzute de art. 241 din Codul penal. La baza inițierii urmăririi penale împotriva companiei a stat însă bănuiala privind importul și comercializarea fertilizanților **fără a deține licență** în acest sens.

76. Curtea reține că dispoziția art. 125 lit. b) din Codul penal, și anume „*desfășurarea unor **genuri** de activitate **interzise de legislație**”*, este **distinctă** de „*desfășurarea unei activități **fără licență**”*. Or, în această din urmă situație, activitatea nu face parte din categoria genurilor interzise de lege, ci este una permisă, care însă urmează a fi desfășurată în condițiile legii. De asemenea, Curtea a observat că desfășurarea unei activități în lipsa licenței nu se regăsește nici în celelalte dispoziții ale art. 125 din Codul penal, ci **doar în Codul contravențional**.

77. Spre deosebire de actualele prevederi, Curtea observă că formularea anterioară din nota la articolul 164 din Codul penal din 1961, abrogat la data 12 iunie 2003, ce incrimina practicarea ilegală a activității de întreprinzător, prevedea expres, printre modalitățile normative alternative, „*desfășurarea unor genuri de activitate interzise de legislație, **precum și desfășurarea fără licență a unor activități ce necesită autorizarea prin licență***”.

78. Astfel, Curtea nu poate accepta argumentul autorului excepției, potrivit căruia urmărirea penală în speță pentru o faptă sancționată contravențional a fost generată de neclaritatea normei penale.

79. Curtea reține că dispoziția cuprinsă la art. 125 lit. b) din Codul penal nu conține lista „genurilor de activitate interzise de legislație”, fiind una de blanchetă. Astfel, genurile de activitate interzise sunt precizate de alte acte normative.

80. Din cele menționate, Curtea reține că desfășurarea unei activități în lipsa licenței nu cade sub incidența prevederilor art. 125 din Codul penal, care enumeră exhaustiv modalitățile faptei desfășurării ilegale a activității de întreprinzător.

81. Prin urmare, dispoziția cuprinsă la art. 125 lit. b) din Codul penal nu este una neclară. Dimpotrivă, din redacția acestui articol și a articolului 263 din Codul contravențional rezultă cu claritate că desfășurarea activității de întreprinzător fără licență nu este pasibilă decât de sancțiune contravențională, și nu penală.

82. În lumina celor expuse, Curtea constată că, în speță, problema abordată derivă din interpretarea și aplicarea eronată a legii, și nu din neclaritatea acesteia.

83. În această ordine de idei, Curtea reamintește că unul dintre elementele fundamentale ale preeminenței dreptului și ale statului de drept îl constituie principiul legalității. În acest sens, Curtea subliniază că analogia nu este permisă niciodată în dreptul penal în detrimentul inculpatului. Dimpotrivă, în domeniul penal, legea este de strictă interpretare. În acest context, însăși Constituția, în articolul 22, garantează că nimeni nu va fi

HOTĂRÂRE PENTRU CONTROLUL CONSTITUȚIONALITĂȚII
ARTICOLELOR 125 LIT. b) DIN CODUL PENAL, 7 ALIN.(7), 39 PCT.5), 313 ALIN.(6) DIN
CODUL DE PROCEDURA PENALA ȘI UNOR PREVEDERI DIN ARTICOLELE 2 LIT. d) ȘI 16
LIT. c) DIN LEGEA CU PRIVIRE LA CURTEA SUPREMĂ DE JUSTIȚIE
(faptele care constituie practicarea ilegală a activității de întreprinzător)

condamnat pentru acțiuni sau omisiuni care, în momentul comiterii, nu constituiau un act delictuos.

84. În consecință, Curtea conchide că articolul 125 litera b) din Codul penal este constituțional, în măsura în care, în redacția actuală, nu este interpretat ca incriminând fapta desfășurării activității de întreprinzător fără licență.

II. PRETINSA ÎNCĂLCARE A ARTICOLULUI 116 DIN CONSTITUȚIE

85. Autorul excepției de neconstituționalitate susține că prevederile contestate ale articolelor 7 alin. (7), 39 pct. 5) din Codul de procedură penală, articolului 2 lit. d) și sintagma „și adoptă hotărâri cu caracter explicativ” din articolul 16 lit. c) din Legea cu privire la Curtea Supremă de Justiție încalcă articolul 116 alin. (1) din Constituție, potrivit căruia:

„Judecătorii instanțelor judecătorești sunt independenți, imparțiali și inamovibili, potrivit legii.”

4. Argumentele autorului excepției de neconstituționalitate

86. Autorul excepției de neconstituționalitate susține că, în speță, atât procurorul ierarhic superior, cât și judecătorul de instrucție au respins plângerile prin care s-a solicitat anularea actului procesual de începere a urmăririi penale, făcând referire inclusiv la prevederile pct. 5.3 din Hotărârea explicativă a Curții Supreme de Justiție nr. 7 din 4 iulie 2005.

87. În acest sens, autorul excepției consideră că prevederile contestate, care acordă Curții Supreme de Justiție dreptul de a emite hotărâri cu caracter de recomandare sau explicative, vin în contradicție cu prevederile art.116 din Constituție, potrivit cărora judecătorii instanțelor judecătorești sunt independenți, imparțiali și inamovibili, potrivit legii.

88. De asemenea, autorul susține că, potrivit art. 66 lit. c) din Constituție, interpretarea legilor și asigurarea unitară a reglementărilor legislative pe întreg teritoriul țării se efectuează în exclusivitate de către Parlament.

5. Argumentele autorităților

89. În opinia sa scrisă Parlamentul susține că, prin adoptarea hotărârilor cu caracter de recomandare sau de explicare a legislației, Curtea Supremă de Justiție asigură executarea unitară a normei de drept.

90. Parlamentul consideră că prin hotărârile explicative ale Plenului Curții Supreme de Justiție nu se instituie o supunere procesuală pe verticală, fapt care să aducă atingere independenței judecătorilor din cadrul instanțelor

HOTĂRÂRE PENTRU CONTROLUL CONSTITUȚIONALITĂȚII
ARTICOLELOR 125 LIT. b) DIN CODUL PENAL, 7 ALIN.(7), 39 PCT.5), 313 ALIN.(6) DIN
CODUL DE PROCEDURA PENALA ȘI UNOR PREVEDERI DIN ARTICOLELE 2 LIT. d) ȘI 16
LIT. c) DIN LEGEA CU PRIVIRE LA CURTEA SUPREMĂ DE JUSTIȚIE
(faptele care constituie practicarea ilegală a activității de întreprinzător)

de judecată de grad inferior sau organelor procuraturii, or statutul hotărârilor cu caracter consultativ și de recomandare este reglementat normativ, stabilind expres limitele lor juridice. Astfel, adoptarea de către Plenul Curții Supreme de Justiție a hotărârilor explicative în chestiunile privind aplicarea prevederilor legale în practica judiciară nu poate afecta principiul independenței și imparțialității judecătorilor instanțelor judecătorești.

91. Potrivit opiniei scrise a Președintelui Republicii Moldova, competența Plenului Curții Supreme de Justiție de a examina rezultatele generalizării practicii judiciare și de a adopta hotărâri cu caracter explicativ, având în vedere rezultatele practicii judiciare respective, sunt conforme dispozițiilor constituționale.

92. În opinia Președintelui Republicii Moldova, hotărârile consultative ale Plenului Curții Supreme de Justiție au preponderent menirea de a contribui la formarea unei conștiințe juridice uniforme în domeniu, nu doar a judecătorilor, dar și a societății în general, și de a atenționa instanțele pentru a nu săvârși repetat erori similare celor depistate în procesul generalizării practicii judiciare.

93. Guvernul susține că hotărârile explicative ale Plenului Curții Supreme de Justiție în chestiunile privind aplicarea prevederilor legale în practica judiciară sunt emise doar în scopul asigurării unei practici judiciare uniforme și nu constituie o ingerință în activitatea organelor de drept.

94. Totodată, Guvernul opinează că excepția de neconstituționalitate, invocată pe temeiul încălcării art. 116 alin. (1) din Constituție, este nefondată, întrucât prin emiterea de către Plenul Curții Supreme de Justiție a hotărârilor explicative în chestiunile privind aplicarea prevederilor legale în practica judiciară nu este afectat principiul independenței, imparțialității și independenței judecătorilor.

95. În opinia Curții Supreme de Justiție, hotărârile explicative ale Plenului Curții Supreme de Justiție în chestiunile privind aplicarea prevederilor legale în practica judiciară au caracter de recomandare pentru organele de urmărire penală și instanțele judecătorești. Printre atribuțiile Curții Supreme de Justiție se numără și oferirea de explicații din oficiu în chestiunile de practică judiciară, care nu țin de interpretarea legilor și nu au caracter obligatoriu pentru judecători.

96. În opinia sa scrisă Procuratura Generală reține că Curtea Supremă de Justiție deține atribuții în domeniul analizării și generalizării practicii, statuând, în caz de necesitate, direcții de activitate și noi obiective, în funcție de cerințele societății în dezvoltare.

97. Procuratura Generală susține că atât timp cât interpretarea efectuată de către Curtea Supremă de Justiție nu poartă caracter oficial și nu este obligatorie pentru instanțele de judecată și pentru activitatea de urmărire penală, nu este necesară excluderea acestora din actele normative menționate.

HOTĂRÂRE PENTRU CONTROLUL CONSTITUȚIONALITĂȚII
 ARTICOLELOR 125 LIT. b) DIN CODUL PENAL, 7 ALIN.(7), 39 PCT.5), 313 ALIN.(6) DIN
 CODUL DE PROCEDURA PENALA ȘI UNOR PREVEDERI DIN ARTICOLELE 2 LIT. d) ȘI 16
 LIT. c) DIN LEGEA CU PRIVIRE LA CURTEA SUPREMĂ DE JUSTIȚIE
(faptele care constituie practicarea ilegală a activității de întreprinzător)

6. Aprecierea Curții

98. Dispozițiile art. 116 alin. (1) din Constituție instituie **principiul independenței judecătorilor, fără de care este imposibilă o activitate autentică de înfăptuire a justiției**. Realizarea principiului independenței judecătorului, pus la baza autonomiei autorității judecătorești, se asigură inclusiv prin procedura de înfăptuire a justiției.

99. Curtea reiterează că independența judecătorului este un element esențial al statutului juridic și condiția principală a autonomiei autorității judecătorești. Corelația dintre principiul independenței justiției și principiul independenței judecătorului determină, de fapt, caracterul echitabil și democratic al exercitării justiției într-un stat de drept.

100. Curtea menționează că judecătorii trebuie să beneficieze de libertate neîngrădită pentru a soluționa cauzele în mod imparțial, potrivit convingerilor lor și propriului mod de interpretare a faptelor, precum și în conformitate cu prevederile legale în vigoare.

101. Normele constituționale privind statutul judecătorului sunt bazate pe exigențele și principiile actelor internaționale, care consfințesc statutul și drepturile magistraților, garanțiile independenței acestora, pornind de la rolul justiției în apărarea statului de drept.

102. Potrivit Recomandării CM/Rec (2010)12 a Comitetului de Miniștri către statele-membre cu privire la judecători: independență, eficiență și responsabilități, „**scopul independenței justiției**, astfel cum este prevăzut în articolul 6 al Convenției, este de a garanta fiecărei persoane dreptul fundamental de a fi examinat cazul său în mod echitabil, având la bază doar aplicarea dreptului și fără nici o influență nepotrivită”. „Judecătorii trebuie să beneficieze de libertate neîngrădită de a soluționa în mod imparțial cauzele, în conformitate cu legea și cu propria apreciere a faptelor” (pct. 3 și pct. 5 din Recomandare). Judecătorii trebuie să ia decizii în mod independent și imparțial și să poată acționa fără nici un fel de restricții, influențe nepotrivite, presiuni, amenințări sau intervenții, directe sau indirecte, din partea oricărei autorități, fie chiar autorități judiciare.

103. Independența judiciară înseamnă nu numai independența puterii judecătorești în ansamblul său față de celelalte puteri ale statului, dar privește și aspectul „intern”. Fiecare judecător, indiferent care este poziția sa în sistem, exercită aceeași autoritate de judecată. Prin urmare, în soluționarea unei cauze, acesta trebuie să fie independent și față de ceilalți judecători, și față de președintele instanței sau față de celelalte instanțe (cum sunt, de pildă, instanțele de apel sau celelalte instanțe superioare).

104. **Independența judecătorului constituie un factor determinant în realizarea accesului liber la justiție – drept fundamental, garantat de articolul 20 din Constituție.**

HOTĂRÂRE PENTRU CONTROLUL CONSTITUȚIONALITĂȚII
ARTICOLELOR 125 LIT. b) DIN CODUL PENAL, 7 ALIN.(7), 39 PCT.5), 313 ALIN.(6) DIN
CODUL DE PROCEDURA PENALA ȘI UNOR PREVEDERI DIN ARTICOLELE 2 LIT. d) ȘI 16
LIT. c) DIN LEGEA CU PRIVIRE LA CURTEA SUPREMĂ DE JUSTIȚIE
(faptele care constituie practicarea ilegală a activității de întreținător)

105. În Hotărârea nr.2 din 9 februarie 2016, Curtea a menționat că:

„97. Independența judecătorilor este unul dintre principiile fundamentale de organizare și realizare a justiției. În aplicarea legii, independența judecătorilor exclude noțiunea de ierarhie, subordonare. Având rolul de a soluționa litigiile în mod obiectiv, conform legii, și fiind o putere prin ei înșiși, judecătorii nu pot primi ordine, instrucțiuni sau sugestii de nici un fel cu privire la activitatea lor judiciară, nici din interiorul, nici din afara sistemului judiciar. Principiile internaționale statuează în mod explicit că judecătorii trebuie să ia decizii în deplină libertate și să acționeze fără restricție și fără a fi obiectul unor influențe, incitări, presiuni, amenințări sau intervenții nelegale, directe sau indirecte, indiferent din partea cărei persoane vin și sub ce motiv. Judecătorul, în calitate de deținător al autorității judecătorești, trebuie să-și poată exercita funcția sa în deplină independență în raport cu toate constrângerile/forțele de natură socială, economică și politică și chiar în raport cu alți judecători și în raport cu administrația judecătorească.

98. [...] judecătorii trebuie să dispună de suficientă putere și să fie în măsură a și-o exercita în vederea îndeplinirii atribuțiilor. **Independența judecătorului implică cerința soluționării litigiilor fără nici o ingerință, inclusiv din partea instanței ierarhic superioare.**”

106. Din enunțurile expuse supra rezultă cu certitudine că esența independenței judecătorului rezidă în autonomia acestuia la adoptarea deciziilor judecătorești.

107. Curtea menționează că, potrivit articolului 114 din Constituție, „justiția se înfăptuiește în numele legii”. Prin urmare, **judecătorii se supun numai legii**. Acest principiu îi protejează pe judecători în primul rând de influențe externe nepotrivite. În același timp, principiul este aplicabil și în interiorul puterii judecătorești. Organizarea ierarhică a justiției, în sensul unei subordonări a judecătorilor față de președinții de instanțe sau față de instanțele superioare în procesul de soluționare a cauzelor, ar fi o încălcare evidentă a acestui principiu.

108. Ideea fundamentală este aceea că judecătorul, în exercitarea atribuțiilor sale, nu este angajatul nimănui; acesta este deținătorul unei funcții de stat. El este astfel în slujba legii și este răspunzător numai în fața acesteia. Este axiomatic faptul că în soluționarea unei cauze un judecător nu acționează la ordinele sau instrucțiunile nici unui terț din interiorul sau din exteriorul sistemului judiciar.

109. Aceasta nu exclude obligația unui judecător de la o jurisdicție de grad inferior de a respecta o hotărâre anterioară a unei instanțe de grad superior în ceea ce privește interpretarea legii incidente în cauza ulterioară (precedentul judiciar).

110. Curtea subliniază că hotărârile judecătorilor urmează a fi întemeiate în baza prevederilor legale. Or, articolul 1 din Legea privind statutul judecătorului stabilește că judecătorul este unicul purtător al puterii judecătorești, investit constituțional cu atribuții de înfăptuire a justiției, **pe**

HOTĂRÂRE PENTRU CONTROLUL CONSTITUȚIONALITĂȚII
ARTICOLELOR 125 LIT. b) DIN CODUL PENAL, 7 ALIN.(7), 39 PCT.5), 313 ALIN.(6) DIN
CODUL DE PROCEDURA PENALA ȘI UNOR PREVEDERI DIN ARTICOLELE 2 LIT. d) ȘI 16
LIT. c) DIN LEGEA CU PRIVIRE LA CURTEA SUPREMĂ DE JUSTIȚIE
(faptele care constituie practicarea ilegală a activității de întreprinzător)

care le exercită în baza legii, iar organizarea ierarhică a jurisdicțiilor nu poate aduce atingere independenței individuale a judecătorului.

111. Într-un sistem care are la bază independența judiciară, instanțele superioare asigură coerența jurisprudenței pe întreg teritoriul țării prin hotărârile pronunțate de acestea în cauze individuale. Instanțele inferioare, fără a fi ținute în mod formal să respecte precedentele judiciare în țările cu sistem de drept continental, spre deosebire de situația din țările cu sistem common-law, tind să se conformeze la principiile enunțate în cuprinsul deciziilor instanțelor superioare pentru a evita ca hotărârile lor să fie anulate în căile de atac. Mai mult, norme procedurale speciale pot asigura coerența dintre diferite nivele ale sistemului de instanțe.

112. Dimpotrivă, un sistem în care Curții Supreme de Justiție îi este acordată posibilitatea de a adresa instanțelor de rang inferior „recomandări/explicații” în probleme de aplicare a legislației nu este de natură să favorizeze apariția unei puteri judecătorești cu adevărat independente. Mai mult, aceasta implică riscul ca judecătorii să se comporte ca funcționarii publici, care primesc ordine de la superiorii lor. Adoptarea de către instanța supremă sau alte instanțe superioare a unor ghiduri de practică obligatorii pentru jurisdicțiile inferioare, situație întâlnită în câteva țări post-sovietice, ridică probleme în această privință.

113. Astfel, asemenea „recomandări/explicații” în mod individual nu pot sta la baza unei hotărâri judecătorești, care urmează a fi întemeiată exclusiv pe prevederile legale. Judecătorii trebuie să beneficieze de libertate neîngrădită de a soluționa în mod imparțial cauzele, în conformitate cu legea și cu propria apreciere a faptelor.

114. De asemenea, **o hotărâre judecătorească nu poate fi casată doar din considerentul că aceasta este contrară practicii stabilite de Curtea Supremă de Justiție.** În acest sens, Curtea Europeană, în jurisprudența sa, a statuat că nu există un drept la o jurisprudență constantă, astfel încât schimbarea jurisprudenței impusă de o abordare dinamică și progresivă este admisibilă și nu încalcă principiul securității juridice (*CtEDO, Unedic c. Franței, 2008, § 74; Legrand c. Franței, 2011*), dacă sunt întrunite două condiții: noua abordare să fie consecventă la nivelul acelei jurisdicții și instanța care a decis schimbarea interpretării să motiveze detaliat considerentele pentru care a decis astfel (*CtEDO, Atanasovski c. Macedoniei, 2010, § 38*).

115. Curtea reține că excepția de neconstituționalitate a articolelor 7 alin. (7) și 39 punctul 5) din Codul de procedură penală al Republicii Moldova nr. 122-XV din 14 martie 2003, a articolului 2 litera d) și a sintagmei „și adoptă hotărâri cu caracter explicativ” de la articolul 16 litera c) din Legea nr. 789-XIII din 26 martie 1996 cu privire la Curtea Supremă de Justiție, care stabilesc competența Curții Supreme de Justiție de a adopta hotărâri explicative, a fost ridicată de avocat în partea ce ține de imposibilitatea

HOTĂRÂRE PENTRU CONTROLUL CONSTITUȚIONALITĂȚII
ARTICOLELOR 125 LIT. b) DIN CODUL PENAL, 7 ALIN.(7), 39 PCT.5), 313 ALIN.(6) DIN
CODUL DE PROCEDURA PENALA ȘI UNOR PREVEDERI DIN ARTICOLELE 2 LIT. d) ȘI 16
LIT. c) DIN LEGEA CU PRIVIRE LA CURTEA SUPREMĂ DE JUSTIȚIE
(faptele care constituie practicarea ilegală a activității de întreprinzător)

contestării la judecătorul de instrucție a ordonanței de pornire a urmăririi penale.

116. În acest context, Curtea reține că actele care pot fi contestate la judecătorul de instrucție sunt prevăzute expres de lege. În speță, hotărârea explicativă a plenului Curții Supreme de Justiție, invocată de autorul excepției, reia prevederile legale. Astfel, în speță, respingerea contestației autorului excepției a avut ca temei prevederile legii, și nu cele ale hotărârii explicative a Curții Supreme de Justiție.

117. Prin urmare, normele contestate nu au relevanță în litigiul principal aflat pe rol la Curtea de Apel și această pretenție nu corespunde cerințelor de admisibilitate a excepției de neconstituționalitate. Or, excepția de neconstituționalitate este admisibilă doar în cazul în care actul normativ este aplicat sau urmează a fi aplicat în cauza concretă pe care o examinează.

118. Curtea consideră că această pretenție este inadmisibilă, deoarece vizează o abordare *in abstracto* a problemelor de compatibilitate a unei norme din legea organică cu Legea Supremă, care nu are legătură cu fondul litigiului principal, fiind o *actio popularis*, care este inoperabilă în cadrul rezolvării cazurilor excepționale de neconstituționalitate, spre deosebire de controlul ordinar al constituționalității normelor.

119. Pentru aceste considerente, procesul pentru controlul constituționalității articolelor 7 alin. (7) și 39 punctul 5) din Codul de procedură penală al Republicii Moldova nr. 122-XV din 14 martie 2003, a articolului 2 litera d) și a sintagmei „și adoptă hotărâri cu caracter explicativ” de la articolul 16 litera c) din Legea nr. 789-XIII din 26 martie 1996 cu privire la Curtea Supremă de Justiție în cadrul prezentei excepții de neconstituționalitate urmează a fi sistat.

Din aceste motive, în temeiul articolelor 135 alin. (1) lit. a) și g) și 140 din Constituție, 26 din Legea cu privire la Curtea Constituțională, 6, 61, 62 lit. a) și lit. e) și 68 din Codul jurisdicției constituționale, Curtea Constituțională

HOTĂRĂȘTE:

1. *Se admite parțial* excepția de neconstituționalitate ridicată de avocatul Igor Chiriac în dosarul nr.21r-170/16, pendinte la Curtea de Apel Chișinău.

2. *Se recunoaște constituțional* articolul 125 litera b) din Codul penal al Republicii Moldova nr. 985-XV din 18 aprilie 2002, *în măsura în care*, în redacția actuală, nu este interpretat ca incriminând fapta desfășurării activității de întreprinzător fără licență.

HOTĂRÂRE PENTRU CONTROLUL CONSTITUȚIONALITĂȚII
ARTICOLELOR 125 LIT. b) DIN CODUL PENAL, 7 ALIN.(7), 39 PCT.5), 313 ALIN.(6) DIN
CODUL DE PROCEDURA PENALA ȘI UNOR PREVEDERI DIN ARTICOLELE 2 LIT. d) ȘI 16
LIT. c) DIN LEGEA CU PRIVIRE LA CURTEA SUPREMĂ DE JUSTIȚIE
(faptele care constituie practicarea ilegală a activității de întreprinzător)

3. *Se declară inadmisibilă excepția de neconstituționalitate în partea referitoare la controlul constituționalității articolului 313 alin. (6) din Codul de procedură penală al Republicii Moldova nr. 122-XV din 14 martie 2003.*

4. *Se sistează procesul pentru controlul constituționalității articolelor 7 alineatul (7) și 39 punctul 5) din Codul de procedură penală al Republicii Moldova nr. 122-XV din 14 martie 2003, a articolului 2 litera d) și a sintagmei „și adoptă hotărâri cu caracter explicativ” de la articolul 16 litera c) din Legea nr. 789-XIII din 26 martie 1996 cu privire la Curtea Supremă de Justiție.*

5. Prezenta hotărâre este definitivă, nu poate fi supusă nici unei căi de atac, intră în vigoare la data adoptării și se publică în *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*.

Președinte

Alexandru TĂNASE

*Chișinău, 22 iulie 2016
HCC nr.21
Dosarul nr. 37g/2016*